

Saara Laitinen

**”VAIN ME KAIKKI YHDESSÄ TEHDÄÄN
TÄSTÄ KAPINA”**

Nuorten ilmastovaikuttamiselleen antamat merkitykset

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Toukokuu 2020

TIIVISTELMÄ

Saara Laitinen: "Vain me kaikki yhdessä tehdään tästä kapina" – Nuorten ilmastovaikuttamiselle antamat merkitykset
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2020

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella nuoria suomalaisia ilmastovaikuttajia, jotka pyrkivät omalla toiminnallaan vaikuttamaan ihmisten ilmastoasenteisiin ja tuomaan kuuluviin nuorten huolta maapallon tulevaisuudesta. Nuorten ilmastolakot ja -mielenosoitukset ovat lisääntyneet paljon viime vuosina, mikä on yksi osoitus siitä, kuinka sekä nuorten tieto että huoli ilmastomuutoksen vaikutuksista ovat kasvaneet. Tutkimuksessa nuorten ilmastovaikuttamista tarkastellaan ympäristökansalaisuuden käsitteen ja Engin F. Isinin esittämän kansalaisuuden teorian kautta, keskittyen erityisesti ympäristökansalaisuuteen aktiivisina tekoina. Tutkimus vastaa kysymykseen siitä, millaisia merkityksiä nuoret itse antavat omalle ilmastovaikuttamiselleen.

Tutkimuksen empiirisenä aineistona käytetään SuomiAreenassa Porissa heinäkuussa 2019 järjestettyä paneelikeskustelua, jonka teemana on nuorten osallisuus ja ilmastomuutos. "Nuoret vaativat: Tuntekaa vapina – ilmastokapina!" -nimisessä paneelissa viisi nuorta ilmastovaikuttajaa kertoo kokemuksiaan vaikuttamisesta ja ajatuksiaan keinoista hillitä ilmastomuutosta. Aineiston analyysi toteutettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen. Tutkimuskysymykseen vastattiin tarkastelemalla vaikuttamistoimintaan liittyviä tunteita, vaikutuksia ja toisten ihmisten reaktioita sekä sitä, millaiset asiat motivoivat nuoria toimimaan ilmaston puolesta.

Aineiston analyysin kautta tutkimuksessa nousi esiin kuusi erilaista teemaa, jotka liittyivät nuorten ilmastovaikuttamiselle antamiin merkityksiin. Aineistossa korostuvat huoli omasta ja muiden tulevaisuudesta, kokemukset globaalista vastuusta ja oikeudenmukaisuudesta, vaikuttamistoiminnan yhteisöllisyys, positiiviset kokemukset lisäämässä motivaatiota, negatiiviset kokemukset vahvistamassa halua muuttaa asioita sekä muiden nuorten vuoksi toimiminen. Tutkimus tuo esiin sen, että ympäristökansalaisuuden voidaan katsoa toteutuvan nuorten ilmastovaikuttamisessa, jossa korostuu aktiivinen toiminta sekä yhdessä tekeminen ja yhteisön merkitys. Nuorten ilmastovaikuttamisen keinoja voidaan pitää arkielämässä politisoituneina kansalaisuuden tekoina. Kansalaisuuden teot voidaan nähdä merkityksellisenä ulottuvuutena nuorten toimijuuden tarkastelussa, sillä alaikäisillä nuorilla on ikänsä vuoksi rajatut mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnassa.

Avainsanat: ilmastomuutos, kansalaisuus, nuoret, sisällönanalyysi, vaikuttaminen, ympäristökansalaisuus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisälllys

1. Johdanto.....	3
2. Tutkimuksen lähtökohdat ja teoreettinen viitekehys.....	4
2.1 Nuorisobarometrien kertomaa	5
2.2 Näkökulmia kansalaisuuteen	7
2.3 Ympäristökansalaisuus.....	8
3. Tutkimuksen toteutus.....	10
3.1 Aineiston kuvaus.....	10
3.2 Menetelmänä laadullinen sisällönanalyysi	12
3.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	14
4. Vaikuttamistoiminnan merkityksiä.....	16
4.1 Huoli ja pelko motivoivat toimimaan.....	16
4.2 Vastuu ja oikeudenmukaisuus	17
4.3 Yhteisöllisyyden merkitys.....	19
4.4 Positiiviset kokemukset kantavana voimana.....	19
4.5 Todistetaan epäilijät vääräksi.....	20
4.6 Nuorten asialla toimiminen.....	21
5. Johtopäätökset	23
Lähteet.....	26

1. Johdanto

Maanantaina 23.9.2019 New Yorkissa järjestettiin Yhdistyneiden Kansakuntien koolle kutsuma ilmastohuippukokous, jossa monet maat esittelivät tavoitteitaan vastata ilmastomuutoksen tuomiin haasteisiin. Puheenvuoron kokouksessa piti myös nuori ruotsalainen ilmastoaktivisti Greta Thunberg. Helsingin Sanomat (2019a) kuvaa koosteessaan 16-vuotiaan nuoren arvostelevan jyrkästi päättäjiä näiden saamattomuudesta vähentää päästöjä. Thunberg korostaa, kuinka hänen tulisi itsekkin olla sillä hetkellä koulussa, eikä puhumassa maailman päättäjille. Tämän nuoren ruotsalaisen aloittama ilmastolakko on saanut nuoria liikkeelle puolustamaan ilmastoa ympäri maailmaa, ja nuorten huoli on saanut aiempaa enemmän tilaa myös julkisessa keskustelussa. Helsingissä järjestettyyn nuorten ilmastolakkoon kerääntyi syyskuussa 2019 poliisin arvioiden mukaan 5 000–6 000 ihmistä, ja osallistujina oli paljon myös muita kuin nuoria (Helsingin Sanomat 2019b).

Nuorten huoli tulevaisuudesta ei ole turhaan yhä suuremman uutisoinnin kohteena. Ilmastomuutos on koko maailmaan ja sen tulevaisuuteen vaikuttava kriisi, jonka kaikki pitkän aikavälin vaikutukset eivät välttämättä ole vielä selviä. Selvää on kuitenkin se, että nuoret ovat juuri niitä tulevaisuuden aikuisia, joihin ilmastomuutos ja sen lieveilmiöt vaikuttavat mahdollisesti jo seuraavina vuosikymmeninä. Suomalaisten nuorten huoli ilmastosta onkin kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden takaiseen verrattuna (Pekkarinen & Myllyniemi 2019, 71-72). Nuorten arvoja ja asenteita kartoitettavissa Nuorisobarometreilla tarkastelemalla huomaa, että nuoret ottavat ilmastokysymykset hyvinkin vakavasti. Heistä selkeä enemmistö tunnustaa ihmisten vaikutuksen maapallon lämpenemisen taustalla. Valtaosa nuorista myös pitää tosiasiana sitä, että tulevat sukupolvet tulevat kärsimään, jos nykyisen kaltainen saastuttaminen jatkuu. (Myllyniemi 2017, 81.)

Ilmastolakot ja -marssit kertovat omaa kieltään nuorten lisääntyneestä huolesta ja tiedoista ilmastosta, ja ne ovat nuorten itse luoma väylä tuoda yhteinen huolensa esiin. Kandidaatintutkielmassani tarkastelen suomalaisia nuoria, jotka pyrkivät omalla toiminnallaan vaikuttamaan ihmisten ilmastoasenteisiin ja tuomaan kuuluviin nuorten

huolta maapallon tulevaisuudesta. Tarkastelen tutkielmassani nuorten ilmastovaikut-
tamista Engin F. Isinin kansalaisuuden teorian ulottuvuuksien ja ympäristökansalai-
suuden käsitteen avulla sekä hyödyntämällä esimerkiksi viime vuosien Nuorisobaro-
metreista saatavaa tietoa nuorten ajatuksista tulevaisuuteen ja siihen vaikuttamiseen
liittyen. Olen tutkimuksessani kiinnostunut siitä, kuinka nuoret itse näkevät oman il-
mastovaikuttamisensa, mitä toiminnan taustalla on ja millä he perustelevat tarvettaan
vaikuttaa. Lisäksi kiinnitän analyysissä huomiota siihen, millaisia tunteita ja ilmastovai-
kuttamiseen motivoivia asioita nuoret tuovat puheessaan esille. Tutkimuskysymykseni
on *Millaisia merkityksiä nuoret itse antavat omalle ilmastovaikuttamiselleen?* Olen ana-
lysoinut aineistoni hyödyntämällä aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää.
Empiirinen aineistoni koostuu SuomiAreenan ”Nuoret vaativat: Tuntekaa vapina – il-
mastokapina!” -nimisestä paneelikeskustelusta, joka järjestettiin Porissa heinäkuussa
2019. Aineistoni nuoret ovat yhtä lukuun ottamatta alaikäisiä, minkä vuoksi kiinnitän
erityistä huomiota alaikäisten nuorten toimintaan ja mahdollisuuksiin vaikuttaa ilmas-
toasioissa. Nuorten uusi herännyt toimijuus ympäristökysymysten edessä ei koske kui-
tenkaan pelkästään alaikäisiä nuoria, sillä toimimaan ovat heränneet myös hyvin mo-
net täysikäiset nuoret.

Tutkielman toisessa luvussa kuvaan tutkimukseni lähtökohtia perehtyen aiempaan
tutkimukseen nuorten ilmastoasenteista ja vaikuttamisesta. Sen lisäksi esittelen
tutkimukseni teoreettisen taustan Engin F. Isinin kansalaisuuden teorian sekä
ympäristökansalaisuuden käsitteen avulla. Luvussa kolme esittelen käyttämäni
aineiston ja sen analyysiprosessin, jonka olen toteuttanut käyttämällä laadullista
sisällönanalyysia. Lisäksi kuvaan tutkimukseeni liittyviä eettisyyden ja laadullisuuden
kysymyksiä. Tutkimukseni tulokset esittelen luvussa neljä, minkä jälkeen kokoan
viimeisessä luvussa havaintoni yhteen ja tarkastelen niiden merkitystä laajemmassa
kuvassa.

2. Tutkimuksen lähtökohdat ja teoreettinen viitekehys

Tässä luvussa taustoitan tutkielmaani aiemmalla tutkimuksella nuorten käsityksistä
liittyen ilmastonmuutokseen, tulevaisuuteen ja siihen vaikuttamiseen. Käytän

tarkastelussani apuna erityisesti vuosien 2013, 2016 ja 2018 Nuorisobarometreja, joihin on kerätty 1 900 nuorelta vastauksia kysymyksiin tulevaisuudesta, osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Nuorisobarometriä avulla mitataan vuosittain suomalaisten 15-29-vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita, ja niitä julkaisee valtion nuorisoneuvosto yhdessä Nuorisotutkimusverkoston kanssa (Myllyniemi 2017). Vuoden 2013 Nuorisobarometrin teemana on nuorten osallisuus, vuoden 2016 teemana tulevaisuus ja vuoden 2018 teemana vaikuttaminen ja Eurooppa. Nuorisobarometrit kartoittavat asenteita nuorten ikää ajatellen huomattavan laajalta joukolta, eikä kaikkia tuloksia ole esitelty iän mukaan eriyttynä. Huomioonotettavaa onkin, että 16-vuotiaan ja 26-vuotiaan elämäntilanteet ovat hyvin erilaisia keskenään, mikä voi vaikuttaa myös vastauksiin. Nuoria ihmisiä kuitenkin yhdistää samalla tavoin se tilanne, että ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan heidän kaikkien arkeen ja elämään tulevaisuudessa. Tämän vuoksi pidän merkityksellisenä tuoda esiin yleisiä tuloksia nuorten ihmisten arvoista ja asenteista ympäristöön ja tulevaisuuteen liittyen. Tässä luvussa tarkastelen myös nuorten kansalaisuutta Engin F. Isinin kansalaisuuden teorian ja siihen kuuluvien kansalaisuuden ulottuvuuksien kautta. Lopuksi esittelen ympäristökansalaisuuden käsitettä ja sen mahdollisuuksia nuorten ilmastovaikuttamisen tarkastelussa.

2.1 Nuorisobarometriä kertomaa

Nuorisobarometreja tarkastellessa huomaa melko nopeasti, että niihin vastanneet nuoret ottavat ilmastokysymykset hyvinkin vakavasti. Nuorista selkeä enemmistö tunnustaa ihmisten vaikutukset maapallon lämpenemisen taustalla. Vuoden 2016 Nuorisobarometrin vastaajista 85 % on samaa mieltä kyselyssä esitetyn väitteen kanssa siitä, että ihmisen vaikutus ilmaston lämpenemiseen on tosiasia. Yhtä moni myös pitää tosiasiana sitä, että tulevaisuuden sukupolvet tulevat kärsimään, mikäli nykyisen kaltaisen saastuttaminen jatkuu. (Myllyniemi 2017, 81.) Suomalaiset nuoret suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa huomattavan paljon optimistisemmin kuin maailman tulevaisuuteen yleisesti. Huolia globaaleissa asioissa aiheuttavat niin terrorismi kuin maail-

manpoliittinen tilannekin, mutta kaikkein eniten nuoret ovat huolissaan ihmisen toiminnasta johtuvasta ilmaston muuttumisesta. Nuorten huoli ilmaston tilasta onkin kaksinkertaistunut kymmenen vuoden takaiseen verrattuna. (Pekkarinen & Myllyniemi 2019, 71-72.)

Myös Sitran teettämän Ilmastotunteet 2019 -kyselytutkimuksen mukaan ilmasto herättää nuorissa huolta ja ahdistusta. Yli puolet vastanneista alle 30-vuotiaista kertoi olevansa ilmastonmuutoksesta melko huolissaan tai erittäin huolissaan. Lisäksi tässä ikäluokassa oli eniten vastaajia, jotka arvioivat sanan "ahdistus" kuvaavan hyvin omia tuntemuksiaan ilmastonmuutosta kohtaan. (Sitra 2019, 25-27.) Ilmastonmuutos ja sen vaikutukset maapallon elinoloihin ovat olleet viime vuosina huomattavan paljon esillä mediassa ja julkisessa keskustelussa, ja tätä kautta myös nuoret saavat helposti paljon ajantasaista tietoa ilmiöstä.

Vaikka nuorten huoli maailman tilasta kasvaa, vajaa puolet vuoden 2016 Nuorisobarometriin vastanneista uskoi kuitenkin, että ympäristöongelmiin tullaan tulevaisuudessa löytämään maailmanlaajuisesti kestäviä ratkaisuja. Noin 40 % uskoo tieteen ja teknologian tuovan vastauksen ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin, ja kaksi kolmasosaa vastanneista nuorista on sitä mieltä, että tuotantoa ja kulutusta tulee yhteiskunnassa vähentää ympäristösyistä. Kiinnostavaa on kuitenkin huomata, että barometriin vastanneista nuorista vain 42 % kertoi itse vähentäneensä kulutusta ympäristösyistä. (Myllyniemi 2017, 81.) Samankaltaisia tuloksia ovat havainneet myös nuorten kulutuskäyttäytymistä tutkineet Autio ja Wilska (2003, 8), jotka nostavat esiin saman huomion siitä, että suuri osa nuorista tunnistaa yhteyden kulutuksen ja ympäristöongelmien välillä, mutta huomattavasti pienempi osa on kiinnostunut itse kulutuspäätösten ympäristövaikutuksista. Tähän epäsuhtaan vastausten välillä voi mahdollisesti vaikuttaa se, kuinka paljon eri elämäntilanteissa olevilla nuorilla on mahdollisuuksia tehdä ympäristöystävällisempiä valintoja omassa arjessaan. (Autio & Wilska 2003, 16.) Monet tekijät kuten taloudellinen tilanne voivat vaikuttaa käytännön valintoihin enemmän kuin arvojen mukaan eläminen. Toisaalta pelkät yksilön valinnat eivät riitä, vaan nuoret voivat ajatella päättäjillä olevan suurempi vastuu vaikuttaa ilmastonmuutokseen lakien ja säädösten avulla.

Vastauksissa nousee kuitenkin esiin myös yksilön vastuu ja mahdollisuus olla osana muutosta. Vain kymmenesosa vastanneista oli sitä mieltä, ettei heidän ole järkevä toimia ympäristön puolesta, mikäli muut eivät toimi samoin (Myllyniemi 2017, 81). Ilmasto-oon liittyvillä huolilla näyttää olevan yhteys myös suurempaan kiinnostukseen yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan yleisesti. Näistä vaikuttamisen muodoista esiin nousevat erityisesti muut kuin parlamentaariset vaikutustavat kuten ostopäätöksillä vaikuttaminen, nettikeskustelut sekä järjestötoimintaan ja mielenosoitukseen osallistuminen. Nuorten usko tämän kaltaisiin vaikutuskanaviin on barometrin mukaan myös kasvanut viimeisen viiden vuoden aikana. Yhtä moni vastaaja on esimerkiksi pyrkinyt itse vaikuttamaan usein tai joskus sekä äänestämällä että ostopäätöksillä. (Pekkarinen & Myllyniemi 2019, 31-33.)

Vaikuttaminen ja yhteiskunnallinen osallistuminen näyttää nuorilla olevan yleisesti luonteeltaan hyvin kasautuvaa. Tällöin useat käytössä olevat yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinot ja osallisuuden eri muodot ovat kasaantuneet tietyille samoille nuorille. (Myllyniemi 2014, 30-32.) Samoin barometreista selviää, että juuri ne nuoret, jotka ovat eniten huolissaan ilmastonmuutoksesta tai maailman tilasta ylipäätään, ovat myös muita nuoria todennäköisemmin aktiivisia yhteiskunnallisia vaikuttajia (Pekkarinen & Myllyniemi 2019, 72).

2.2 Näkökulmia kansalaisuuteen

Nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tarkastelu on kiinnostavaa muun muassa siitä näkökulmasta, että erityisesti alaikäisen nuoren asema kansalaisoikeuksien ja -velvollisuuksien kannalta katsottuna on erikoinen verrattuna lain mukaan täysi-ikäisiin kansalaisiin. Vaikka alaikäisillä on virallinen kansallisuus, ei heillä ole kuitenkaan mahdollisuuksia osallistua kaikkeen yhteiskuntapoliittiseen toimintaan kuten äänestämiseen. Toisaalta alaikäiset lapset ja nuoret ovat oikeutettuja huolenpitoon ja kuulemiseen itseään koskevissa asioissa lasten oikeuksien periaatteiden mukaisesti. Äänestysikäisten nuorten yhteiskunnallista aktiivisuutta arvioidaan kuitenkin yhteiskunnassa usein vain vaaliosallistumisen kaltaisen toiminnan kautta, ja huolissaan ollaan nuorten äänestäjien passiivisuudesta. Nuorten erityisen aseman huomioon ottaen heidän kansalaisuuteensa kuuluu kuitenkin muutakin. (Rytioja & Kallio, 2018, 6-9.) Yleinen huoli

nuorten äänestyskäyttäytymisestä ja perinteisten poliittisten vaikuttamiskeinojen vähäisemmästä hyödyntämisestä on kiinnostava, kun huomioidaan se, kuinka nuoriin reagoidaan, kun he hyödyntävät ei-institutionaalisia vaikuttamisen keinoja, kuten lakkoja ja ilmastomarsseja. Alaikäisiltä nuorilta odotetaan usein aktiivista kansalaisuutta, osallistumista ja kiinnostusta yhteiskunnallisia asioita kohtaan samalla tavoin kuin täysi-ikäisiltä kansalaisilta, vaikka heidän kansalaisuutensa voidaan nähdä rajoitetumpana kuin muilla ryhmillä.

Nuorten poliittista osallistumista ja vaikuttamista voidaan tarkastella Engin F. Isinin (2009; 2012) kansalaisuuden teorian avulla niin kutsuttuna elettyinä kansalaisuutena, joka pitää sisällään kansalaisuuden käytännöt, kansalaisaseman sekä kansalaisuuden teot. Kansalaisasemalla viitataan poliittisen yhteisön jäsenyyteen, joka on institutionaalisesti määritelty. Alaikäisillä kansalaisilla kansalaisasema on vajaavaltainen. Siinä missä kansalaisuuden käytäntöihin taas kuuluu vaaliosallistumisen kaltaisia institutionaalisia suoran demokratian mahdollistavia käytänteitä, on tekojen ulottuvuus laajempi ja pitää sisällään vähemmän vakiintuneita ja institutionaalisia muotoja, joita ohjaavat henkilökohtaiset motiivit. Nämä kansalaisuuden teot ovat tarkoituksellista toimintaa, joiden toteuttamiseen liittyy usein jaettuja kokemuksia ja pyrkimyksiä. Teot myös eroavat muista kansalaisuuden ulottuvuuksista siinä, että ne politisoituvat jokapäiväisessä eletyssä yhteiskunnassa. Näistä ulottuvuuksista siis erityisesti tekojen ulottuvuus politisoituneine tekoineen voi auttaa tarkastelemaan nuorten poliittista kansalaisuutta vaaliosallistumista laajemmin. (Kallio 2018, 167-169; Rytioja & Kallio 2018, 10-11.)

2.3 Ympäristökansalaisuus

Kansalaisuutta ja ilmastovaikuttamisen ulottuvuutta voidaan tarkastella myös ympäristökansalaisuuden käsitteen kautta. Tällä käsitteellä viitataan usein yleisesti kaikkeen ilmastoystävälliseen toimintaan, mutta sitä voidaan tarkastella myös moniulotteisemmin. (Huttunen & Aro & Salo & Turunen 2019.) Dobson (2007) määrittelee ympäristökansalaisen (*environmental citizen*) yksilöksi, joka sitoutuu yhteisen kestävänsä tulevaisuuden tavoitteluun. Ympäristökansalaisuuteen sisältyy huomio siitä, omaa etua tavoitteleva käytös ei aina suojele yhteistä hyvää kuten

ilmaston tilaa. Ympäristökansalaisuuteen kuuluu myös näkemys siitä, että yksilöllä on yhtä lailla kansalaisena oikeuksia yhteiskunnassa ja velvollisuuksia yhteisöön ja sen yleistä hyvinvointia kohtaan. Nämä velvollisuudet samaan aikaan sekä ulottuvat sukupolvien yli että ovat kansainvälisiä. Ympäristökansalaisella on siis velvollisuus toimissaan pyrkiä kohti kestävästä yhteiskuntaa. Ajatus on seurausta päätelmästä, jonka mukaan ympäristöön liittyvät velvollisuudet ovat seurausta ympäristöoikeuksista luonnollisen oikeuden periaatteen mukaan. (Dobson 2007, 280-283.)

Ympäristökansalaisuutta voidaan tarkastella myös laajemmin liittämällä siihen viisi eri ulottuvuutta, jotka ovat oikeudet ja velvollisuudet, toiminnan tila, toiminnan piiri, toimijoiden ominaisuudet ja suhde luontoon. Ensimmäinen ulottuvuus viittaa edellä esitettyihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Historiallisesti liberaalissa perinteessä kansalaisen oikeudet ovat näytelleet suurta roolia, kun taas konservatiivinen ajattelu antaa suurempaa painoa velvollisuuksille. Dobson (2007, 280) esittääkin, että ympäristökansalaisuutta tulisi tässä valossa pitää enemmän konservatiivisena toimintana, sillä hyvään ympäristökansalaisuuteen voidaan nähdä kuuluvan kansalaisvelvollisuuksia kierrättää, uusiokäyttää ja suojella luontoa. (Huttunen & Aro & Salo & Turunen 2019.)

Toiminnan tilan ulottuvuus laajentaa aluetta, johon kansalaisuuden voidaan nähdä kuuluvan. Se nostaa esiin kysymyksen siitä, onko ympäristökansalainen velvollinen vain tiettyjen poliittisten rajojen määrittämälle alueelle vai koko maapallolle ja sen ekosysteemille. Toiminnan piirillä taas tarkoitetaan sitä, toteutetaanko kansalaisuutta yksityisen vai julkisen alueella. Ympäristökansalaisuuden kytkeytyessä yksityisen piiriin, keskitytään siinä yksilön kestäviin elämäntapoihin, kulutustottumuksiin ja elämäntyyliin. Ympäristökansalaisuutta voi kuitenkin tarkastella myös yhteisöllisenä toimintana. Toimijoiden ominaisuuksien ulottuvuus liittyy siihen, millaista aktiivisuutta kansalaisilta odotetaan. Jos ympäristökansalaisuus ajatellaan yksilöiden kestävästä arkena, vaatii se kansalaisilta elintapojen muuttamista. Jos taas siinä painotetaan julkista toimintaa yksilön arjen valintojen sijaan, tulee aktiivisten kansalaisten vaikuttaa ja osallistua, jotta he täyttävät ympäristökansalaisen velvollisuutensa. Luontosuhteen ulottuvuuden ajatuksena on, että läheinen henkilökohtainen suhde luontoon lisää myös vastuullisuutta ja halua huolehtia siitä joko kestävien elintapojen tai poliittisen vaikuttamisen kautta. (Huttunen & Aro & Salo & Turunen 2019.)

Jotta ilmastokansalaisuuden mahdollisuuksia ilmastonmuutoksen torjumisessa voitaisiin hyödyntää, olisi eniten mahdollisuuksia sen sellaisessa muodossa, jossa korostuvat poliittinen aktiivisuus ja yhteisöllinen toiminta. Tällaisen ympäristökansalaisuuden vahvuuksia ovat kollektiivinen vastuu globaaleista ympäristövaikutuksista yhteisöissä, kollektiiviset käytännöt ja niiden seuraamusten positiiviset vaikutukset. Tällaisessa vaikuttamiseen ja yhteisölliseen toimintaan keskittyvässä ympäristökansalaisuudessa tärkeää on mahdollistaa erilaisia muotoja osallistua ja toimia yhteisöissä. (Huttunen & Aro & Salo & Turunen 2019.)

3. Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa esittelen aineistoni ja sen kontekstin sekä sen analyysiin käyttämäni tutkimusmenetelmän ja tutkimuksen kulun. Lisäksi tarkastelen tutkimukseni luotettavuutta ja etiikkaa. Aineistonani käytän nuorten ilmastovaikuttamiseen keskittyvää paneelikeskustelua. Tutkielmani kiinnostus kohdistuu nuorten itse esiin tuomiin ajatuksiin, minkä vuoksi analysoin aineistoa laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkin paneelikeskusteluun osallistuvien nuorten puheenvuoroja aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla vastatakseni tutkimuskysymykseen siitä, millaisia merkityksiä nuoret itse antavat omalle ilmastovaikuttamiselleen.

3.1 Aineiston kuvaus

Kandidaatintutkielmani empiirisenä aineistona toimii SuomiAreenassa Porissa heinäkuussa 2019 järjestetty paneelikeskustelu. SuomiAreena on kaikille avoin yhteiskunnallisen keskustelun kesätapahtuma, joka järjestetään vuosittain Porissa. Tapahtuman agenda rakentuu tunnin mittaisten paneelikeskustelujen ympärille. SuomiAreenan arvot ovat avoimuus, rohkeus, tasa-arvo, rentous ja moniääninen keskustelu. Edellinen SuomiAreena-tapahtuma järjestettiin 15.-19.7.2019, ja sen teemana oli tulevaisuuden

osaaminen ja innovaatiot. Tapahtuman kokonaiskävijämäärä oli kyseisenä vuonna järjestäjien mukaan 73 000 ihmistä. (SuomiAreena 2020.)

Aineistona käyttämässäni ”Nuoret vaativat: Tuntekaa vapina – ilmastokapina!” -nimisessä keskustelussa nuoret itse pääsevät ääneen kertomaan kokemuksiaan vaikuttamisesta ja ajatuksiaan keinoista hillitä ilmastonmuutosta. Paneelikeskustelun järjestivät yhteistyönä Sitra, Plan International Suomi, ALL-YOUTH-tutkimushanke, Nuorten Suomi ry sekä Digivoimaa-tutkimushanke.¹ Videotallenne keskustelusta kestää 61 minuuttia ja on vapaasti katsottavissa mtv.fi-palvelussa.² Keskustelussa ovat juontaja Ronja Salmen lisäksi mukana opetusministeri ja Vasemmistoliiton puheenjohtaja Li Andersson, Sitran projektijohtaja Janne Peljo sekä viisi nuorta vaikuttajaa, jotka tuovat keskustelussa esiin omia ajatuksiaan ilmastotoimista ja kokemuksiaan ilmastoasioihin vaikuttamisesta. Yhtä lukuun ottamatta paneelin nuoret keskustelijat ja vaikuttajat ovat alaikäisiä.

Keskustelussa pohdittiin muun muassa nuorten vaikuttamista ja kuulemista, globaalia vastuuta, ilmastonmuutoksen ratkaisuja sekä reilua ilmastopolitiikkaa. Keskustelun käsikirjoituksesta vastasivat järjestäjät yhteistyössä nuorten kanssa. Plan International Suomi ja Nuorten Suomi ry keräsivät nuorilta kysymyksiä ja keskustelun mahdollisia teemoja ennen tapahtumaa. Kolme nuorista osallistujista piti vuorotellen lavalla lyhyen puheen, jonka he olivat itse valmistelleet järjestäjien pyynnöstä, ja nuorista kaksi muuta toimivat paneelikeskustelijoina. Keskustelu oli valmiiksi jäsenneltyä ja teemoitettua, eli se kulki valmiin käsikirjoituksen mukaan sen sijaan, että keskustelu olisi ollut vapaata. Kaikki mielipiteet ja puheenvuorot ovat kuitenkin nuorten omia. (Rättilä, 2020)

¹ Sitra on poliittisesti ja taloudellisesti riippumaton suomalaisten tulevaisuustalo, jonka tavoitteena on reilu ja kestävä tulevaisuus. Sitran toiminnan teemat ovat hiilineutraali kiertotalous, uudistumiskyky sekä uusi työelämä ja kestävä talous. (www.sitra.fi); Plan International Suomi on lastenoikeusjärjestö, joka tekee työtä erityisesti kehittyvissä maissa asuvien tyttöjen aseman parantamiseksi. (www.plan.fi); ALL-YOUTH on monitieteinen tutkimushanke, joka tutkii 16–25-vuotiaiden nuorten yhteiskunnallista osallistumista sekä nuorten käsityksiä kestävästä kehityksestä, kasvusta ja hyvinvoinnista. Hanke tuottaa uusia ratkaisuja nuorten aktiivisempaan kansalaisuuteen. (www.allyouthstn.fi); Nuorten Suomi ry on nuorten toimijuutta ja vaikuttamista edistävä asiantuntijaorganisaatio. (www.nuortensuomi.fi); DIGIVOIMAA – digihyvinvoinnilla yhteiskunnallista osallisuutta- hanke keskittyy vahvistamaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten digitaalista hyvinvointia. (www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/https://www.xamk.fi-tutkimus-ja-kehitys-digivoimaa-digihyvinvoinnilla-yhteiskunnallista-osallisuutta/)

² www.mtv.fi/sarja/suomiareena-33001006007/nuoret-vaativat-tuntekaa-vapina-ilmastokapina-1113910

”Nuoret vaativat: Tuntekaa vapina – ilmastokapina!” -paneelikeskustelua lähdettiin rakentamaan nuorten osallisuuden ja ilmastonmuutoksen teemojen pohjalta. SuomiAreenassa ovat perinteisesti päässeet ääneen tutkijat, poliitikot ja muut julkisuudessa esillä olevat henkilöt, eikä nuorilla ole samalla tavalla ollut sijaa keskustelussa. Vuoden 2019 tapahtuma ja nuorten paneelikeskustelu olivat siinä mielessä poikkeuksellisia, että myös nuoret pääsivät areenalle keskusteluun, jonka suunnitteluun he olivat itse myös voineet vaikuttaa. (Rättilä, 2020.) Tilaisuus oli myös tuotu lähemmäs kaikkia nuoria ja sen ymmärrettävyyttä oli helpotettu järjestävien tahojen ja nuorten itsensä toiveesta niin, että keskustelu käytiin selkokielellä ilman vaikeaa asiantuntijasanaa. Kolmella nuorista oli käytössään yhteinen jargon-hälytin, jonka avulla he saattoivat keskeyttää keskustelun ja pyytää tarkennusta, mikäli käytössä oli vaikeasti ymmärrettäviä termejä.

3.2 Menetelmänä laadullinen sisällönanalyysi

Tutkimukseni nojaa laadullisen tutkimuksen perinteisiin. Laadulliseen tutkimukseen perustuvalla analyysillä tavoitteena on ymmärtää kokonaisvaltaisella tavalla tutkittavan ilmiön laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusmenetelmä, jolla voidaan analysoida myös keskustelua objektiivisesti ja systemaattisesti. Sitä käyttämällä pyritään saamaan kiinnostuksen kohteena olevasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä muodossa. Sisällönanalyysi on kuitenkin vain keino järjestää aineisto omien johtopäätösten tekoa varten. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.) Suhteutan myöhemmin aineistosta tekemiäni tulkintoja teoreettiseen tietoon kansalaisuudesta ja nuorten osallisuudesta.

Valitsin aineistolähtöisen sisällönanalyysin itse aineiston luonteen ja tutkimuskysymykseni vuoksi. Kiinnostukseni kohdistuu nimenomaan nuorten omiin ajatuksiin ilmasto-vaikuttamisesta, omasta toiminnastaan ja sen merkityksistä, ja siksi aineistolähtöinen analyysitapa on mielestäni perusteltu. Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus ja analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto ohjaa analyysin tekoa ja siitä nostetaan esiin keskeiset asiat siitä riippumatta,

kuinka ne suhteutuvat esimerkiksi aiempaan tutkimukseen. Analyysini on siis luonteeltaan induktiivista, eli se etenee yksittäisistä tapauksista yleiseen, ja pyrin lukemaan aineistoa avoimesti ilman ennakko-oletuksia. Haasteena aineistolähtöisessä analyysissä on se, että käytetyt käsitteet ja tutkimusasetelma ovat tutkijan itse asettamia, ja vaikuttavat näin aina tuloksiin. (Honkatukia & Kiilakoski & Suurpää 2018, 357-358; Tuomi & Sarajärvi 2018, 108-109.)

Aloitin aineiston analysoinnin prosessin litteroimalla ilmastokapina-paneelikeskustelun tekstiksi. Kiinnostukseni aineistossa kohdistuu keskustelijoiden esiin nostamiin asiasältöihin, joten koin, ettei hyvin yksityiskohtainen litterointi ollut tutkimuksen kannalta oleellista. Näin ollen jätin litteroidusta aineistosta pois esimerkiksi puheen tauot, äänenpainot ja haastateltavien eleet. (Ruusuvuori 2010, 424-425.) Litteroitua aineistoa kertyi noin tunnin mittaisesta paneelikeskustelusta yhteensä 23 sivua. Jo tutkimuskysymykseni tuo esiin sen seikan, että tavoitteeni on tuoda esiin nuorten itse vaikuttamiselle antamia merkityksiä. Tämän vuoksi päädyin rajaamaan aineistoani siten, että keskityn tarkastelemaan vain paneelikeskusteluun osallistuneiden nuorten puheenvuoroja, jolloin analyysistä jäävät pois Li Anderssonin ja Janne Peljon osuudet keskustelussa. Tarkastelin jäljelle jäänyttä aineistoa apunani muun muassa seuraavat kysymykset: Mikä motivoi nuoria toimimaan? Millaisia tunteita vaikuttamiseen liittyy? Millaisia reaktioita toiminta herättää muissa? Millaisia vaikutuksia toiminnalla on ollut? Miksi vaikuttaminen koetaan tärkeäksi?

Aineistolähtöinen laadullisen aineiston analyysi voidaan kuvata kolmivaiheisena prosessina, johon kuuluu aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122). Saatuani auki kirjoitetun aineiston valmiiksi luin sen ensin kokonaan tarkastellen sitä apukysymysten pohjalta. Tämän jälkeen lähdin etsimään siitä tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja, jotka merkitsin aineistoon eri väreillä korostamalla. Alla oleva aineistosta poimittu esimerkki kuvastaa tapaani merkitä esiin nostamiani ilmaisuja analyysin alkuvaiheessa, jolloin käytin eri värejä muun muassa negatiivisista kokemuksista, positiivisista huomioista ja yhdessä toimimisesta kertoviin ilmauksiin.

Kerran eräs kansanedustaja tuli kertomaan, että meidät on aivopesty. Onneksi suurin osa kansanedustajista tulee tsemppaamaan ja tukemaan meitä, sillä siitä saan toivoa paremmasta tulevaisuudesta. Viestini kaikille

nuorille, jotka vaativat kunnianhimoisempaa ilmastopolitiikkaa on, että yhdessä voimme muuttaa maailmaa.

Seuraavassa vaiheessa siirsin alkuperäiset keräämäni ilmaukset väreittäin omaan tiedostoonsa, jossa muutin ne pelkistetyiksi ilmauksiksi. Tämä loi pohjan analyysin seuraavalle vaiheelle eli ryhmittelylle, jonka tarkoituksena on etsiä aineistosta samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia työn kysymyksenasettelusta riippuen. Ryhmittelin taulukotyökalujen avulla samaa kuvaavia käsitteitä ja yhdistin niitä eri luokiksi, minkä jälkeen saatoin muodostaa ja nimetä aineistosta erilaisia yläluokkia. Analyysin viimeistä vaihetta, abstrahointia, voidaan kuvata prosessiksi, jossa tutkija rakentaa kuvauksen tutkimuskohteesta käyttämällä apunaan muodostamia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123-125.) Alla oleva taulukko havainnollistaa tekemääni pelkistettyjen ilmausten ryhmittelemistä ja niiden yhdistelyä. Taulukossa on esimerkkinä osa pelkistetyistä ilmauksista, jotka muodostavat vastuun ja oikeudenmukaisuuden merkitystä kuvastavan luokan.

Vastuun ja oikeudenmukaisuuden merkitys			
Vastuu tuleville sukupolville		Globaali vastuu	
<i>Mikä on vastaus tuleville sukupolville</i>	<i>Lapset ja lastenlapset joutuvat kärsimään</i>	<i>Huoli heikommassa asemassa olevista</i>	<i>Ilmastonmuutos on ihmisoikeuskysymys</i>
<i>Itsellä ja muilla oikeus parempaan tulevaisuuteen</i>	<i>Hiilivelka jää maksettavaksi tuleville sukupolville</i>	<i>Kaikille oikeudenmukaiset päätökset</i>	<i>Kehittyvien maiden tytöt joutuvat kärsimään eniten</i>

3.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eräs keskeisimpiä periaatteita, joka ohjaa tieteellistä toimintaa, on tutkimuksen eettisyyden pohdinta (Laukkanen & Pekkarinen & Vimilä, 77). Omassa kandidaatintutkielmassani eettisten kysymysten huomioiminen on erityisen tärkeää, sillä tutkimuksen

kohteena ovat alaikäiset nuoret. Myös ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen yleisten eettisten periaatteiden mukaan tutkimuksesta ei tule aiheutua tutkittaville vahinkoja tai haittoja (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, 6) mukaan tieteellinen tutkimus voi olla luotettavaa ja eettisesti hyväksyttävää vain, kun se täyttää hyvän tieteellisen käytännön edellytykset. Näihin kuuluvat muun muassa eettisesti kestävä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmät sekä avoimuus ja asianmukainen viittaaminen muihin tutkimuksiin.

Omassa tutkielmassani en haastattele nuoria vaan analysoin valmista aineistoa. Käyttämäni aineisto on tallenne julkisesta paneelikeskustelusta ja se on avoimesti löydettävissä ja katsottavissa mtv-verkkopalvelussa, jolloin keskustelijat ovat helposti tunnistettavissa. Lisäksi esittelen aineiston ja sen alkuperän tutkielmassani. Tutkielman aihe ei varsinaisesti ole arkaluontoinen, mutta usein nuorten ilmastovaikuttaminen voi herättää eriäviä mielipiteitä ja myös suoranaista vastustusta, kuten aineistossa keskustelevat panelistitkin tuovat esiin. ”Nuoret vaativat: Tuntekaa vapina – ilmastokapina!” -paneelin nuoret ja muut keskustelijat esiintyvät silti julkisesti omilla nimillään, kuvaavat kokemuksiaan ja seisovat mielipiteidensä takana. Yleisiä tutkimuseettisiä periaatteita noudattaen en itse kuitenkaan viittaa tutkielmassani paneelikeskusteluun osallistuviin nuoriin nimeltä, enkä liitä analyysissä esiin nostamiani suoria sitaatteja yksittäiseen puhujaan. Muun muassa näin voin noudattaa yleistä ihmistieteelliseen tutkimukseen kuuluvaa periaatetta siitä, että tutkimus ei saa aiheuttaa tutkittaville henkilöille minäkäänlaista haittaa. (TENK 2019, 7; 18.)

Käytän kandidaatintutkielmassani yleiskäsitettä ”nuoret”, mutta tiedostan sen, etteivät nuoret ole yhtenäinen ihmisryhmä, jolla olisi yleistettäviä mielipiteitä ja ajatuksia. Siksi tärkeää onkin ottaa kirjoitusprosessissa huomioon se, millainen vaikutus tutkimuksella on kyseiselle ryhmälle ja millaista kuvaa nuorista se vahvistaa. Minun tulee tarkastella omaa tapaan lähestyä tutkimusaihetta ja huomioida omat mahdolliset oletukseni aineistosta ja esimerkiksi nuorten motiiveista. Valitsin aiheen ja aineiston tarkoitukseni tuoda nimenomaan nuorten ääni kuuluviin. Pyrin myös tutkielmallani tuomaan esiin lisää tietoa siitä, miten nuoret näkevät itsensä ja oman roolinsa vaikuttajina. Tämän näkökulman täytyykin kulkea mukana koko prosessin läpi, jotta voin tarkastella koko ajan sitä, kenen ajatuksia ja merkityksiä tuon työssäni esiin.

4. Vaikuttamistoiminnan merkityksiä

Tässä luvussa esittelen aineistosta esiin nostamiani teemoja. Olen löytänyt aineistosta kuusi kantavaa teemaa, jotka esittelen seuraavaksi. Nämä aineistossa korostuvat teemat ovat huoli omasta ja muiden tulevaisuudesta, kokemukset globaalista vastuusta ja oikeudenmukaisuudesta, vaikuttamistoiminnan yhteisöllisyys, positiiviset kokemukset lisäämässä motivaatiota, negatiiviset kokemukset vahvistamassa halua muuttaa asioita sekä muiden nuorten vuoksi toimiminen.

4.1 Huoli ja pelko motivoivat toimimaan

Aineistossa korostuu nuorten huoli tulevaisuudesta ja siitä, onko maapallo asuttava paikka silloin, kun he itse ovat vanhoja ja heillä on mahdollisesti omia lapsia ja lastenlapsia. Pelot liittyvät muun muassa siihen, voiko tulevaisuudessa ilmastonmuutoksen vaikutusten takia elää turvassa ja rauhassa. Oma tai muiden kanssa jaettu yhteinen huoli toistuu nuorten puhuessa siitä, miksi vaikuttaminen ja ilmastonmuutoksen hillintä ovat heidän mielestään tärkeitä asioita. Tämän perusteella voidaan olettaa, että nuoret toimivat myös lievittääkseen ilmastoon liittyvää huolta ja ahdistusta. Toiminta onkin tunteiden tunnistamisen ohella yksi tavoista, joilla omaa psyykkistä jaksamista voidaan tukea, kun ilmastonmuutos aiheuttaa ahdistusta (Pihkala 2019, 12).

Minua huolestuttaa eniten se, ilmastonmuutoksessa, minun ja tulevien sukupolvien tulevaisuus.

..haluamme elää rauhassa, turvallisesti ja ilman pelkoa siitä, että tulemmeko selviytymään tällä maapallolla.

Paneelikeskustelun nuorissa huolta herättää lisäksi se, etteivät kaikki aikuiset tunnu nuorten mielestä ottavan ilmastonmuutosta vakavasti tai hyödynnä sen

hidastamisessa tarpeeksi tehokkaita keinoja. Nuoret pohtivat myös kuullaanko heitä ja reagoivatko aikuiset heidän yltyvään huoleensa maailman tilasta.

Ilmastonmuutoksesta ja ympäristöstä huolehtimisesta on tullut viime aikoina suurelle joukolle nuoria henkilökohtaisia sitä kautta, kuinka ne lisäävät omaan elämään ja tulevaisuuteen liittyvää huolta ja pelkoa. Aineiston nuoret ilmastovaikuttajat eivät selkeästi ole kokemustensa kanssa yksin, sillä samankaltainen huoli nousee vahvasti esiin myös Nuorisobarometrien kyselyissä. Suomalaisten nuorten huoli ilmaston tilasta on kaksikertaistunut kymmenessä vuodessa, ja ihmisestä johtuva ilmastonmuutos nousee vuoden 2018 kyselyissä selkeästi eniten turvattomuutta aiheuttavaksi asiaksi. (Pekkarinen & Myllyniemi 2019, 71-75.) Nuorten henkilökohtaisen huolen maailman tilasta voidaan katsoa politisoituneeksi ja se on sitä kautta saanut heidät toimimaan huolen ja pelon tunteiden vähentämiseksi (Rinne 2011).

4.2 Vastuu ja oikeudenmukaisuus

Vastuun teema näkyy usean nuoren vaikuttajan puheenvuoroissa. Vastuun nähdään olevan yhteinen ja koskevan niin nuoria itseään kuin muitakin kansalaisia. Erityisesti vastuun kantaminen ilmastotoimissa nähdään olevan länsimailla. Vastuuta perustellaan aiempien sukupolvien ja teollisuusmaiden kuten Suomen ilmaston jättämällä vaikutuksilla, minkä lisäksi myös vallan sanotaan tuovan vastuuta. Nuoret korostavat oikeudenmukaisuutta ja tuovat esiin yhteisen vastuunkannon tärkeyden sekä tulevia sukupolvia kohtaan että laajemmin globaalisti muuten heikommassa asemassa olevia kohtaan. Ilmastonmuutos kuvataan ihmisoikeuskysymykseksi, sillä sen vaikutukset heikentävät erityisesti niiden ihmisten asemaa, jotka jo nyt elävät esimerkiksi köyhyydessä.

..mä en haluu mun tulevaisuudessa maksaa sitä hiilivelkaa, mikä on ennen mua jo niin kun otettu, saatika sitten et niinku mun lapset ja lapsenlapset joutuu niinku sitä maksaan.

Vastuun, velvollisuuksien ja oikeudenmukaisuuden ulottuvuudet ovat oleellinen osa myös ympäristökansalaisuuden käsitettä. Velvollisuuden toimia ympäristön hyväksi

nähdään olevan samaan aikaan kansainvälistä, ja ulottuvan tällöin oman maan rajojen ulkopuolelle, ja sukupolvien rajat ylittävää. (Dobson 2007, 282-283.) Nuoret ilmastovaikuttajat nostavat esiin kokemansa vastuun tai velvollisuuden toimia sekä heikommassa asemassa olevien ihmisten että tulevien sukupolvien ja omien lastensa puolesta. Tämän vastuun he ulottavat puheessaan myös koskemaan muita kuin itseään, ja puhuvat yhteisen vastuun merkityksestä.

Sen takia musta tuntuu todella pahalta, että me täällä Suomessa ja muissa vauraissa teollisuusvaltioissa aiheutetaan tosi suuret päästöt ja me ei edes ite kärsitä niistä niin paljon kuin kehittyvien maiden tytöt ja muissa heikommissa asemissa olevat ihmiset.

Koska me ei haluta tän tapahtuvan meille, niin miks me haluttais, että tää tapahtuu jollekin toiselle?

Paneelissa nostetaan esiin kehittyvien maiden ja erityisesti niissä asuvien tyttöjen tilanne, joihin ilmastonmuutos erityisesti vaikuttaa esimerkiksi ruokaturvan heikkenemisen ja liiallisen kuumuuden vuoksi. Dobson (2007, 281) nostaa ympäristökansalaisuudesta puhuessaan esiin ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja niiden jakautumiseen liittyvät kysymykset oikeudenmukaisuuden merkityksestä. Oikeudenmukaisuuden kysymyksiin liittyy oleellisesti se, kuinka oikeudenmukaisesti tai epäoikeudenmukaisesti ekologinen tila jakautuu. Kuten paneelikeskustelun nuoretkin huomioivat, ilmastonmuutoksen vaikutukset jakautuvat eri tavoin eri puolilla maailmaa asuvien ihmisten välillä, ja näin ihmiset ja maat ovat eri arvoisessa asemassa keskenään. Ympäristökansalaisuuden toiminnan tila ottaa myös huomioon sen, että globalisoituneessa maailmassa valta ja sitä kautta myös sen tuottama ympäristökuorma ei jakaudu tasaisesti tai symmetrisesti. Sen vuoksi oikeudenmukaisuuden periaatteen mukaisesti myös velvollisuuden jakautuvat epäsymmetrisesti niille rikkaille kansanosille ja valtioille, jotka ongelmista ovat suuremman ekologisen jalanjälkensä vuoksi vastuussa. (Huttunen & Aro & Salo & Turunen 2019.) Myös nuoret nostavat aineistossa esiin Suomen ja muiden rikkaiden valtioiden suuren ympäristökuorman ja sen seuraukset.

4.3 Yhteisöllisyyden merkitys

Nuorten puheissa ilmastovaikuttaminen näyttäytyy yhteisöllisenä toimintana ja eräänlaisena kuulumisena yhteisöön, jonka jäsenillä on yhteinen, jaettu päämäärä. Tämän yhteisön voivat muodostaa esimerkiksi muut ilmastokriisiin liittyvää vaikuttamistoimintaa tekevät nuoret. Yhteisö luo nuorille turvaa ja yhdessä tekeminen motivoi jatkamaan lakkoilua, marsseja, mielenosoituksia, aiheesta puhumista ja muuta vaikuttamista. Nuoret käyttävät me-sanaa kuvaamaan paitsi muita nuoria vaikuttajia myös laajemmin esimerkiksi kaikkia suomalaisia sanoessaan, että kaikkia tarvitaan toimimaan ilmaston puolesta.

..en ole yksin tämän tunteen kanssa, että jotain pitää tehdä.

Mä uskon, että yhdessä toimimalla me saadaan ilmastonmuutosta hillittyä, mutta se vaatii jokaiselta meiltä tekoja.

Yhteisöllinen toiminta ja sen mahdollistaminen nousevat tärkeiksi seikoiksi, kun tarkastellaan ympäristökansalaisuuden mahdollisuuksia maapalloa kohtaavan ilmastokriisin toimivassa ratkaisemisessa (Huttunen & Aro & Salo & Turunen 2019). Samalla tavoin aineiston nuorten puheessa ilmastonmuutos kuvataan yhteiseksi ongelmaksi, jonka ratkaisemiseksi tarvitaan myös yhteisiä toimia ja koko yhteisön panosta. Refleksiivisessä poliittisessä toimimisessa yhteiset onnistumisen kokemukset myös lisäävät ryhmään kuulumisen tunnetta (Rinne 2011).

4.4 Positiiviset kokemukset kantavana voimana

Aineiston nuoret jakavat positiivisia kokemuksia ja tunteita, jotka motivoivat heitä ilmastotekoihin ja lisäävät vaikuttamisen merkityksellisyyttä. Tällaisia ovat esimerkiksi edellä mainittu yhteisön merkitys ja yhdessä tekeminen. Lisäksi keskustelijat nostavat esiin omia voimaantumisen ja merkityksellisyyden kokemuksiaan ja saatua positiivista palautetta ja ulkoista kannustusta. Positiiviset vaikuttamisen kokemukset myös lisäävät toivoa siitä, että omalla toiminnalla on merkitystä.

Onneksi suurin osa kansanedustajista tulee tsemppaamaan ja tukemaan meitä, sillä siitä saan toivoa paremmasta tulevaisuudesta.

Mulla se enemmän niinku se motivaatio lähtee just siitä, et näkee sen oman, tavallaan niinku et miten omat teot vaikuttaa.

Jarmo Rinteen (2011) mukaan refleksiivisessä poliittisessa toimimisessa jo pienet onnistumisen kokemukset vahvistavat uskoa itseän. Ne palkitsevat ja motivoivat toimimaan. Esimerkiksi aktivistitoiminnan palkitsevuutta tutkittaessa on havaittu, että pienetkin toiminnan tulokset voivat saada yksilön kokemaan voimaantumista, ja usein positiivisten ja voimaannuttavien kokemusten merkitys korostui lannistavien kokemusten sijaan. (Rinne 2011, 111.) Nuorten ilmastovaikuttajien puheissa positiivisten voimaantumisen kokemusten ja toiminnalla aikaan saatujen muutosten merkitys korostui myös.

4.5 Todistetaan epäilijät vääräksi

Aineistossa näkyy myös vaikuttamistoiminnan mukanaan tuomia negatiivisia ilmiöitä, kuten vihaviestit ja avoin lannistaminen. Nuoret puhuvat kokemuksista siitä, että monet aikuiset eivät ota heitä tosissaan tai he ajattelevat, että Suomi on jo tehnyt tarpeeksi ilmastotoimien eteen. Taustalla on myös kokemuksia siitä, ettei yhteiskunnassa nuorilla olisi väliä. Erilaiset negatiiviset kokemukset herättävät nuorissa turhautumista ja suuttumusta, mutta niillä on myös motivaation vaikuttava puolensa.

..vihaviestit ei lannista minua. Vaan päinvastoin saan siitä enemmän voimaa jatkaa. Vihaviestien avulla tiesin, että minun ja satojentuhansien muiden nuorten viesti ja huoli ilmastonmuutoksen vaarasta on mennyt perille.

Nämä nuorten mainitsemat negatiivisetkin kokemukset näyttäytyvät kuitenkin aineistossa usein asioina, jotka saavat aikaan vastareaktion ja halun vaikuttaa tai todistaa epäilijät vääräksi. Eräs nuori nostaakin esiin toiveen siitä, että lannistumisen sijaan myös turhautumisesta yritettäisi ammentaa voimaa vaikuttamistyöhön.

Tutkimukset ilmastonmuutoksen psyykkisistä vaikutuksista ovat myös alkaneet kiinnittää huomiota negatiivisten tunteiden keskeiseen merkitykseen. Esimerkiksi suuttumuksen ja surun tuntemukset voivat tutkimusten mukaan johtaa kasvaneeseen motivaatioon ja toimintaan. (Pihkala 2019, 13.) Pelko itseän ja omaan toimintaa kohdistuvasta kritiikistä ja jopa vihaviesteistä voi toisaalta toimia tekijänä, joka nostaa joidenkin nuorten kynnystä mennä mukaan aktiiviseen ja näkyvään ilmastoasioihin vaikuttavaan toimintaan.

Pari kolme kertaa lakkoon on tullut ihmisiä, jotka ovat huutaneet, että esimerkiksi olemme tyhmiä nuoria, jotka eivät tiedä mistään mitään. Kerran eräs kansanedustaja tuli kertomaan, että meidät on aivopesty.

Aineistosta nousevat esiin nuorten kokemukset siitä, kuinka heidän tietojaan ja toimintaansa vähätellään. Usein nämä vähättelijät ovat aikuisia. Nuorten oletetun tietämättömyyden korostaminen ja heidän valitsemiensa vaikuttamiskeinojen arvostelu kiinnittävät huomion nuorten asemaan kansalaisina. Sen lisäksi, että alaikäiset nuoret ovat kansalaisina eriarvoisessa asemassa kuin aikuiset, osa täysi-ikäisistä kansalaisista myös näyttää kohtelevan heitä vajaavaltaisina kansalaisina, joiden mahdollisuudet poliittiseen vaikuttamistoimintaan ovat rajoitettuja. Vuonna 2019 tehdyn Nuoret ja vaikuttaminen -tutkimuksen mukaan 13-15-vuotiaat nuoret kokevat, että nuorten näkemyksiä kuullaan Suomea tai globaaleja ongelmia koskevassa päätöksenteossa harvoin. Nuoret kokevat myös, että heidän äänensä ei kuulu kovin hyvin mediassakaan. Suuri osa vastaajista kuitenkin kokee, että päättäjien olisi tärkeää kuunnella myös nuorten näkökantoja. (Sanomalehtien Liitto 2019.)

4.6 Nuorten asialla toimiminen

Aineistossa puhutaan nuorista erityisenä ryhmänä, johon keskustelijat kokevat kuuluvansa ja joiden edustajina osa myös kokee toimivansa. Nuorille ilmastovaikuttajille näyttäytyy merkityksellisenä se, että he voivat tuoda esiin muiden nuorten ajatuksia ja viedä heidän toiveitaan eteenpäin niin, että muutkin tulevat kuulluksi. Keskustelijat pitävät tärkeänä sitä, että heillä on oikeus ja mahdollisuus edustaa ikäluokkaansa ja vaikuttaa tulevaisuuteen ja siihen, kuinka nuoret nähdään

yhteiskunnassa osana päätöksentekoa. Keskustelijat korostavat muiden ikätovereidensa kanssa käytävää keskustelua ja sen merkitystä. Kun nuoret vaihtavat ajatuksia toistensa kanssa ja jakavat kokemuksia, voivat esimerkiksi ympäristökysymykset politisoitua nuorille tätä kautta arkielämässä. Yläkouluikäisten nuorten vaikuttaminen on melko vahvasti arkeen painottuvaa, ja itselle tärkeistä asioista kerrotaan kavereille ja puhutaan sosiaalisessa mediassa (Sanomalehtien Liitto 2019).

..mä pyörin paljon kavereiden kaa ja nuorten kaa, et niinku mä kuuntelen oman ikäsiäni ja niinku yritän saada niiden ääntä kuuluviin.. -- ..että enemmän se on sitä et mä haluun haalia sitä nuorten ääntä ja viedä sitä ite eteenpäin.

Keskustelijat nostavat esiin nuorten tiedon ja asiantuntijuuden heitä itseään koskevissa asioissa. He myös viittaavat yleiseen keskusteluun siitä, kuinka nuorilla on tänä päivänä sekä tuoreen koulutuksen että arjessa kartutetun kokemustiedon myötä runsaasti ajantasaista tietoa ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista. Nuoret toivovat, että heidät otettaisiin entistä enemmän keskusteluun mukaan omana itsenään ja omanlaisinaan asiantuntijoina. Keskustelussa korostuu se, että nykyisessä maailmantilanteessa juuri nuorilla on paljon väliä. Tärkeitä ilmastolinjauksia tehdään jo nyt, eikä silloin kun tämän päivän nuoret ovat niistä äänestämällä päättämässä, mutta juuri nuoret ovat niitä tulevaisuuden aikuisia, joihin ilmastonmuutoksen vaikutukset tulevat osumaan.

..meijen mielipiteet on ihan yhtä arvokkaita kuin aikuistenkin.

Keskustelijat nostavat esiin tärkeän huomion siitä, kuinka he toivoisivat voivansa ottaa muilta nuorilta pois ilmastonmuutokseen liittyvää painetta siitä, että nuorten tulisi olla ilmastonmuutoksen edelläkävijöitä ja jatkuvasti haastaa päättäjiä tekemään oma osansa. He myös vetoavat yleisesti aikuisiin, jotta nämä kantaisivat vastuun ilmastokriisissä, jotta heidän itsensä ja muiden nuorten ei täytyisi kokea siitä niin suurta painetta.

..mä haluisin ottaa sitä painetta nuorilta pois.

5. Johtopäätökset

Ilmastokriisissä on kyse koko ihmiskunnan tulevaisuuteen vaikuttavasta muutoksesta. Kaduilla, sanomalehdissä ja sosiaalisessa mediassa huomiota herättäneet nuorten ilmastolakot ja -marssit ovat tuoneet ihmisten tietoisuuteen sen, että jatkuvasti kasvava osa nuoria kansalaisia herää huomaamaan ilmastonmuutoksen pysäyttämisen tärkeyden. Nuorisobarometrien tulokset vahvistavat omalta osaltaan kuvaa nuorista hyvinkin ympäristötietoisena sukupolvena. Nuoret vaativat: ”Tuntekaa vapina – ilmastokapina! -paneelikeskustelussa ääneen päässeet nuoret osoittavat itsensä ja monien ikätovereidensa olevan perehtyneitä ympäristöasioihin ja välittävän ilmaston tulevaisuudesta.

Ilmastovaikuttaminen saa erilaisia merkityksiä mediassa ja ihmisten puheissa ja se nähdään monessa eri valossa. Tämä tutkimus on keskittynyt tarkastelemaan niitä merkityksiä, joita ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi vaikuttamistoimintaa tekevät nuoret itse omalle toiminnalleen antavat. Nuorten puheissa korostuivat paitsi huoli ja pelko yhteisestä tulevaisuudesta myös kaikkia koskettavan yhteisen vastuunkannon ja globaalin oikeudenmukaisuuden kysymykset. Nämä tekijät motivoivat tekemään parhaansa ja tuomaan huolta esiin. Vaikuttamistoimintaan liittyi monia positiivisia ja negatiivisia tunteita ja kokemuksia. Näistä sekä positiiviset kokemukset ja toivon, ylpeyden ja voimaantumisen tunteet että toisaalta negatiiviset kokemukset ja turhautuminen toimivat kaikki osaltaan tekijöinä, jotka motivoivat nuoria edelleen vaikuttamaan. Vaikuttamistoiminnasta esiin nousi myös yhteisön merkitys voimaa antavana ja toiminnan vaikuttavuutta lisäävänä tekijänä. Nuoret kokivat toimivansa ystäviensä, yhteisöjensä jäsenten ja muiden nuorten puolesta. He nostivat esiin mielestään merkityksellisen tehtävänsä tuoda kuuluviin nuorten ääntä ja osaltaan roolinsa laajemman ryhmän edustajana toimijoina.

Erilaiset nuorten järjestämät kollektiiviset mielenilmaukset tai julkisen tilan haltuunotto perustuvat kokemustietoon, jota jaetaan arkiyhteisöissä. Näin ollen Rytioja & Kallio (2018, 20) esittävät, että niitä voidaan pitää omaehtoisesti perusteltuina kansalaisuuden tekoina. Isinin (2009; 2012) näkemyksen mukaan kansalaisuuden tekojen toteuttamiseen liittyy usein jaettuja kokemuksia ja pyrkimyksiä ja niitä ohjaavat

henkilökohtaiset motiivit. Nuoret kuvaavat saavansa tietoa asioista ja nuorten kokemuksista keskustelemalla arjessa ystäviensä ja muiden nuorten kanssa. Näiden keskustelujen pohjalta he haluavat saada tuotua kuuluviin ikätovereidensa ääntä ja heidän yhteistä huoltaan maapallon tulevaisuudesta sekä lisätä nuorten osallisuutta heitä koskevissa asioissa. Ilmastovaikuttaminen monine ilmenemismuotoineen voi olla heille yksi väylä saavuttaa tavoitteensa. Nuoret kytkivät politiikan omaan arkeensa myös yksinkertaisina tekoina, kuten vegaanisen vaihtoehdon valitseminen ruokakaupassa, ja nostivat esiin niiden merkityksen ilmastoon liittyvinä aktiivisina vaikuttamisen tekoina. Kansalaisuuden tekojen merkityksen voi nähdä korostuvan nuorten monissa ilmastovaikuttamisen muodoissa erityisesti siksi, että nuorten vaikuttamisen mahdollisuudet poikkeavat monien muiden kansalaisten mahdollisuuksista heidän vajaavaltaisen kansalaisuusasemansa vuoksi.

Ympäristökansalaisuus ja sen mahdollisuudet voivat olla tärkeässä asemassa ilmastonmuutoksen torjunnassa. Moniulotteiseen ympäristökansalaisuuteen liittyy ajatus yhteisöllisestä toiminnasta ja aktiivisesta osallistumisesta ja vaikuttamistyöstä. (Huttunen & Aro & Salo & Turunen 2019.) Monien nuorten harjoittama ilmastovaikuttaminen eri muodoissaan näyttäytyy hyvinkin vahvasti juuri tällaisena toimintana. Nuoret ovat motivoituneita toimimaan, mutta heidän tulisi saada vahvaa kannustusta aktiiviseen toimijuuteen entistä enemmän myös aikuisilta. Samoin on tärkeää kehittää toimivia tapoja tukea nuorten vaikuttamistoimintaa. Tuore Ilmastonmuutosvoima-hanke on syntynyt tavoitteenaan tukea nuorten aktiivista toimijuutta ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Hanke tarjoaa rahoitusta alle 25-vuotiaille nuorille omien ilmastotekojen toteuttamiseen. (Suomen Kulttuurirahasto 2020.) Myös nuorten on tärkeää kokea tulevansa aikuisten ja päättäjien silmissä kuulluiksi ja vakavasti otetuiksi. Vaikka nuorten osallisuuden ja aktiivisen toimijuuden tukeminen mahdollisimman monipuolisesti on tärkeää, ei nuorten toisaalta tule joutua kantamaan huolta ja vastuuta yksin. Keskustelun nuorilla on kokemuksia siitä, että heidän huoltaan vähätellään ja aikuiset eivät koe ilmastokriisin ratkaisemista tarpeeksi tärkeäksi tehtäväksi. Kuten eräs keskusteluun osallistunut nuori ilmastovaikuttaja toi esiin, aikuisia tarvitaan toimimaan jo nyt ja ottamaan nuorilta painetta ja huolta pois.

Ilmastonmuutos ja globaalit ongelmat koskettavat nyt ja tulevaisuudessa kaikkia maailman ihmisiä, minkä vuoksi kaikki tutkimus aiheesta on tärkeää. Erityisesti nuorten

arvojen ja asenteiden merkitys korostuu tulevaisuudessa entisestään. Siksi olisikin hyödyllistä tutkia lisää nuorten suhtautumisesta ilmastonmuutokseen ja siihen liittyviin toimiin. Nuoret ovat tulevaisuuden aikuisia, jotka ovat muutamien vuosien kuluttua itse mukana tekemässä yhteisiä päätöksiä. Tämän vuoksi on jo nyt tärkeää, että he kokevat olevansa merkityksellisiä toimijoita ja vaikuttajia yhteiskunnassa siinä missä aikuisetkin. Nuorten ilmastotoiminnan tutkimuksen tarpeen on nyt jo huomannut muun muassa Nuorisotutkimusverkosto. Verkostossa on käynnistynyt tutkimushanke, jossa tarkastellaan nuorten näkemyksiä ja toiveita hyvästä tulevaisuudesta ilmastonmuutoksen muuttamassa ajassa sekä nuorten osallistumista ilmastovaikuttamiseen ja sen eri ulottuvuuksiin. (Nuorisotutkimusseura 2020.) Lakkoilevien nuorten ääni on vihdoinkin alkanut päästä kuuluviin, ja nuorten huoli on huomattu ympäri maailman. Kuitenkin vasta lähivuosien poliittiset päätökset tulevat näyttämään, missä määrin päättäjät ovat osanneet ottaa huomioon nuorten nyt jo tiedossa olevat huolet ja toiveet tulevaisuudesta.

Lähteet

- Autio, Minna & Wilska, Terhi-Anna (2003) Vihertävät tytöt ja vastuuttomat pojat - nuorten kuluttajien ympäristöasenteet. Nuorisotutkimus 2(2003).
- Dobson, Andrew (2007) Environmental Citizenship: Towards Sustainable Development. Sustainable Development, 15, 276–285.
- Helsingin Sanomat 23.9.2019a. Greta Thunberg YK:n ilmastihuippu-kokouksessa: ”Muutos on tulossa, halusitte tai ette”. Viitattu 30.10.2019. <https://www.hs.fi/ulko-maat/art-2000006248498.html>
- Helsingin Sanomat 27.9.2019b. ”Että ne kehtaa!” huusi tuhatpäinen joukko – Ilmastolakko valtasi Eduskuntatalon edustan ja sulki Mannerheimintien. Viitattu 30.10.2019. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006252356.html>
- Honkatukia, Päivi & Kiilakoski, Tomi & Suurpää, Leena (2018) Aineistosta analyysiin. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Vastapaino, 351-371.
- Huttunen, Suvi & Aro, Riikka & Salo, Miikka & Turunen, Anni (2019) Ympäristökansalaisuudesta aineksia ilmastokriisin ratkaisuun? Jyväskylän yliopisto.
- Isin, Engin F. (2009) Citizenship in the flux. The figure of the activist citizen. Subjectivity 29 (1), 367–388.
- Isin, Engin F. (2012) Citizens without Frontiers. New York & London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Kallio, Kirsi Pauliina (2019) Elettyä kansalaisuutta jäljittämässä: kansalaisuuden ulottuvuudet nuorisobarometrissa. Nuorisobarometri 2018. Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta.
- Laukkanen, Tiina & Pekkarinen, Elina & Vimilä, Fanny (2018). Nuorisotutkimuksen etiikka. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Vastapaino, 75-97.
- Myllyniemi, Sami (2014) Vaikuttava osa – Nuorisobarometri 2013. Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta.

Myllyniemi, Sami 2017 (toim.) Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Valtion nuorisoneuvosto.

Nuorisotutkimusseura (2020) NUTOPIA-tutkimushanke tarkastelee nuorten näkemyksiä hyvästä tulevaisuudesta ilmastonmuutoksen aikakaudella. Viitattu 5.5.2020. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/ajankohtaista/uutiset/2229-nutopia-tutkimushanke-tarkastelee-nuorten-naekemyksiae-hyvaestae-tulevaisuudesta-ilmastonmuutoksen-aikakaudella>

Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami 2019 (toim.) Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto & opetus- ja kulttuuriministeriö.

Pihkala, Panu (2019) Ilmastoahdistus ja sen kanssa eläminen. MIELI Suomen mielen-terveys ry.

Rinne, Jarmo (2011) Henkilökohtaistuva politiikka – Tutkimusmatkoja refleksiiviseen kansalaistoimintaan. Tampere: Tampere University Press.

Ruusuvuori, Johanna (2010) Litteroijan muistilista. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 424-431.

Rytioja, Anni & Kallio, Kirsi Pauliina (2018) Opittua käsitteistöä vai koettua yhteiskunnallisuutta? Pohdintoja nuorten kansalaisuudesta politiikkakyselyjen valossa. Sosiologia 1/2018, 6-27.

Rättilä, Tiina. Suullinen tiedonanto 29.1.2020.

Sanomalehtien Liitto (2019) Nuoret haluavat vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon nykyistä enemmän. Viitattu 3.5.2020. <https://www.sanomalehdet.fi/ajankoh-taista/nuoret-haluavat-vaikuttaa-yhteiskunnalliseen-paatoksentekoon-nykyista-enem-man/>

Sitra (2019) Ilmastotunteet 2019. Kansalaiskysely ilmastonmuutoksen herättämistä tunteista ja niiden vaikutuksista kestäviin elämäntapoihin.

Suomen Kulttuurirahasto (2020) Ilmastonmuutosvoima rahoittaa nuorten ilmastotekoja 150 000 eurolla. Viitattu 4.5.2020. <https://skr.fi/ajankohtaista/ilmastonmuutosvoima-rahoittaa-nuorten-ilmastotekoja-150-000-eurolla>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauspäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 15.4.2020. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.